

"גם לנשמה מגיע אוכל"

הגלות לחשבה חידושים ואקטואליה לפי סדר פרשיות השבוע

פרשת צו פרשת פרה שנת תשפ"ד

גיליון מספר: 422

1. האם אדם יכול לכפות על אשתו לצאת לחו"ל כדי ללמד תורה כאשר הוא לא יכול להתפרנס בארץ? הוכח מפרשת השבוע!
2. אדם שיש לו כסף או לבגד מיוחד לכבוד שבת ולחג או לייץ לקידוש האם עדיף שיקנה בגד חדש?
3. האם מותר לתת צדקה קודם ברכת התורה? הוכח מפרשת השבוע!
4. האם בזמן הזה אפשר לקיים מצות תאכל במקום קדוש?
5. האם ארבעה שצריכים להודות יש להם חיוב מן התורה להביא קרבן תודה?
6. מדוע קרבן תודה אי אפשר לאכול רק ליום ולילה הרי קשה מאוד לאכול ארבעים חלות ביום?
7. איך מקיימים מצות מצה עם לחמי תודה הרי אסור להכניס מלח במצות כיוון שמחמיץ והוא צריך להכניסו למקדש?
8. איך יכול להיות שהכוהנים משרתי השם שישחטו זבח במחשבת פיגול?
9. חברה קדישא שיש לפניהם שני מתים, האם צריכים לקבור את הכהן ראשון? הוכח מפרשת השבוע!
10. כהן שמת, וחזר לתחיה על ידי נביא, האם חוזר לקדושת כהונתו, או שמא פקע ממנו קדושת הכהונה? הוכח מפרשת השבוע!
11. מת שקם לתחיה האם יורש את אביו? הוכח מפרשת השבוע!
12. מדוע בחזרת הש"ץ הברכה היחידה שאי אפשר לצאת מהחזן זה מודים?

עלון זה יוצא לאור בס"ד ע"י בית המדרש "בית - יוסף"

לע"נ רבי יוסף ב"ר יצחק ז"ל ויצמן

רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

ניתן לקבל את העלון מידי שבוע: בהודעה לווצאפ: 052-8144488 או בהודעה למייל: beitmidrash2@gmail.com

כהכנה לחודש ניסן בכלל, ולחג הפסח בפרט, אנו קוראים השבוע בנוסף לפרשת השבוע את פרשת פרה. חז"ל מדגישים את הסתירה הפנימית הגלומה בפרה האדומה: הפרה מטהרת טמאים, אך בה בעת היא מטמאת טהורים – כל מי שמתעסק בפרה ובאפרה, נטמא. עוד עניין של סתירה שאנו מוצאים בפרה האדומה הוא ערוב של אפר עם מים. חז"ל מגדירים אפר כדבר שאינו בר גיבול – אפר אינו מתערב במים. למרות זאת, התורה מצווה לערב אפר במים, והיא ה"תערובת" המטהרת את הטמא. טומאת מיתה מסמלת מחסום שאין לנו אפשרות לראות בעדו. חיי עולם הזה מסתיימים עם רגע המוות, ומתוך זווית ראייה אנושית, אין לנו דרך לעבור אותו. מכאן הטומאה – סתימה רוחנית – של מגע עם המיתה. הפתרון שהתורה מעמידה ל"סתימה" של טומאת מת הוא הפרה האדומה, חוק שגם החכם מכל אדם לא זכה לרדת את עומק עניינו. הפרה האדומה מלמדת אותנו שניתן לחיות גם עם הסתירה – שניתן להמשיך הלאה גם כשאין פתרון. בדרך הזו האדם זוכה להיטהר מטומאתו. ובדרך זה מכינים אנו את עצמנו לקראת הגאולה ממצרים. הגאולה ממצרים בנויה באה בגילוי אל-טבעי, ניסים שאין השכל מכילם. מי שחי אך במערכת מובנת, בתוך גבולות שכלו, אינו יכול להכיל את אורות הגאולה. רק מי שמשחרר מגבולות אנוש, ומיטהר במי פרה, זוכה להיגאל. ויה"ר שזוכה ל"כימי צאתכם מארץ מצרים אראנו נפלאות" לגאולה שלמה וקרובה במהרה בימינו.

* * * *

במחשבה תחילה: פרשת צו מקבילה בעניינה לפרשת ויקרא. בפרשת ויקרא כתבה התורה את סוגי הקרבנות באופן כללי, ובפרשתנו מרחיבה התורה בפרטיהם ובאופן הקרבתם.

אחד הפרטים שהתורה מציינת, מתייחס למיקום השחיטה של קרבן החטאת. וכך נכתב: "זאת תזרזר החטאת, במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת, לפני השם". כלומר: מקום שחיטת קרבן החטאת זהה למקום שחיטת קרבן העולה. היכן מקום שחיטת העולה? בצד צפון של המזבח, וכך כותבת התורה: "ושחט אתו על ירך המזבח צפנה לפני השם" (ויקרא א, יא). אם כן, גם החטאת נשחטת בצד צפון. רבים שואלים, מדוע מאריכה התורה ומפרטת "במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת" כדי להורות לנו היכן המיקום של שחיטת החטאת? מדוע לא לכתוב בקיצור במילה אחת – "בצפון"? מה פשר ההדגשה שהחטאת נשחטת במקום שחיטת העולה?

מתברר, שעל ידי הפרט הזה מלמדת אותנו התורה כמה נדרש מאתנו להיות קשובים, זהירים ורגישים לתחושת הזולת, כך מגלה לנו ה"כלי יקר". אם ננסה להיכנס קצת לרגשותיו של החוטא, נוכל להבין שמעמד הקרבת קרבן החטאת עלול לגרום לו חוסר נעימות. אמנם מבחינה רוחנית הוא עושה את הדבר הנכון ביותר עבורו, אולם סוף כל סוף הכוהנים וכל מי שנמצא בסביבת המקדש רואים אותו מקריב קרבן חטאת על חטא שעבר, והדבר עלול לגרום לו לבושה מסוימת. התורה מתחשבת, כמו תמיד, ברגשותיו של האדם, ומנסה מה שיותר למזער את הבושה. כיצד? היא מצווה לשחוט את החטאת באותו מקום של העולה. קרבן עולה בא נדבה, כלומר מתוך רצון טוב של אדם החפץ להתקרב לבורא על ידי הבאת 'דורון' של קרבן עולה. כמו כן, קרבן עולה בא גם ככפרה על הרהור הלב (מחשבות רעות שאדם חשב). כיוון שכך, כשרואים אדם שוחט קרבן בצד צפון של המזבח, סבורים אנשים שאולי הוא מקריב קרבן נדבה, או שהוא זקוק לכפרה על הרהור לב, שהוא פחות חמור מחטא בפועל, וכך מרגיש האדם יותר בנוח להקריב את קרבנו... אמנם נכון שמי שירצה להתבונן בפרטים יוכל להבחין האם זו חטאת או עולה, שהרי יש הבדלים רבים ביניהם: העולה זכר והחטאת נקבה, העולה נשרפת כליל והחטאת לא, אולם אלה כבר אינם גלויים כל כך לעין, והתורה בכל אופן מנסה לצמצם ולו במעט את חוסר הנעימות של האדם. זו הסיבה שהתורה 'טורחת' ומרחיבה – "במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת".

כמה עלינו ללמוד מכך, להיזהר בכבוד הזולת ככל שניתן... גם אם נתפס אדם חלילה על מעשה זה או אחר, וברור שהוא צריך לתת את הדין על כך, הדבר אינו אמור לאפשר לנו להתיר את דמו כליל, ודי למבין.

עניין נוסף עוסק בקשר שבין העולה לחטאת: אמנם ביחס למיקום השחיטה, שוות העולה והחטאת, אולם בכמה וכמה פרטים, הן שונות זו מזו. אחד השינויים הוא שקרבן חטאת (כשאדם רגיל חוטא, לא כשחוטא נשיא או כהן) הוא ממין הנקבה (ויקרא ד, כח), ואילו קרבן עולה בא ממין הזכר (ויקרא א, ג).

מה משמעות הדבר? ה"כלי יקר" (ויקרא א, ג) מבאר את העניין כך: העולם כולו מורכב מסינתזה של משפיע ומושפע – נותן ומקבל. ה"זכר" מסמל את הצד הנותן והמשפיע, וה"נקבה" מסמלת את הממך המקבל. כשם שבטבע כך הם פני הדברים, כן הוא ביחס לאדם. באדם מתקיימים יחסי גומלין של גוף ונשמה; יחסי הגומלין בין גוף האדם לנשמתו הם יחסים של משפיע ומקבל. המצב האידיאלי שאותו רוצה התורה הוא, שהאדם ייתן ביטוי חזק יותר לנשמתו והיא זו שתוביל ותהיה משפיעה על אורחות חייו. הנשמה, אשר מקום משכנה במוח – מקור המחשבות – היא האחראית על 'יעיצוב' האדם ועל מעשיו, שהרי שכלו של האדם אמור לבקר את המציאות, ובהתאם לכך לתת הנחיות נכונות לגוף, והגוף אמור להיות קשוב להוראותיו. לכן, קרבן עולה, אשר מכפר על חטאים של הרהור ומחשבה, בא ממין הזכר. בכך מבטא האדם את הפגם בכוח המשפיע שבו – במחשבה. לעומתו, החטאת, אשר מכפרת על מעשי האדם, באה ממין הנקבה, בכך היא מבטאת את הפגם שנעשה ב"כוח המושפע" – במעשים...

1. האם אדם יכול לכפות על אשתו לצאת לחו"ל כדי ללמד תורה כאשר הוא לא יכול להתפרנס בארץ? הוכח מפרשת השבוע!

והנה הרמ"א (אבן העזר סימן עה ס"א) הביא בנידון זה את מחלוקת הפוסקים, דעת תרומת הדשן (סימן רטו): שאם אדם לא יוכל להחיות ולפרנס עצמו, כופין אשתו שתלך עמו למקום שירצה. מאידך גיסא דעת מרן הבית יוסף והריב"ש (סימן פא) שאדם אינו יכול לכופ את אשתו לצאת עמו להתגורר בחו"ל בשביל פרנסה. וכתב החלקת מחוקק (סק"ט) "הריב"ש כתב אין ספק שאין האיש יכול לכופ את אשתו ללכת עמו על הספק ולהולכה מעיר לעיר מדחי אל דחי ובזה לא נסתפק אדם מעולם, ונראה דאף בעל תרומת הדשן יודה לזה כי בעל תרומת הדשן מיירי שמבקש מאשתו שתלך עמו למדינה אחרת לגור שם היינו שרוצה להולך אותה למקום מיוחד במדינה אחרת ולקבוע דירתו שם, והריב"ש חולק גם על זה... עכ"ד.

"צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו" (ו או א)

תלמיד חכם עני שלא מצא כדי פרנסתו בארץ ישראל, נסע לחו"ל לאסוף כסף לנישואי בתו, הקהילה בה ביקר ומסר שיעורי תורה ודברי חיזוק התרשמה ממנו מאוד והתחזקה מהביקור בתורה ויראת שמים, וביקשו ממנו להישאר במקומם תמורת שכר רב. אולם אשתו אינה מסכימה לכך ורוצה להישאר בארץ ישראל למרות שאין להם בה פרנסה כלל. והנה הבעל הוא ספרדי ובשעת החופה נשבע לאשתו שלא יישא אשה אחרת, ולא יעזוב את אשתו בלי רצונה. ונשאלה השאלה, האם במקום דחק כזה, שבמקום מגורם אין להם פרנסה כלל, ויש לו אפשרות להרוויח פרנסה בריווח במקום אחר וגם ללמד שם תורה, האם יוכל לכופ את אשתו למרות השבועה או לא?

מחומש נכסיו. ויעויין במדרש תנחומא (פרשת צו סימן יד) וז"ל: למה אמר זאת תורת העולה, ירצה לומר קריאת תורה, ראו כמה חביבה קריאת תורה לפני הקב"ה כי יש חיוב באדם לתת כל ממונו ללמד תורה לעצמו ולבניו... עכ"ל.

ולפי זה יתכן לבאר את כוונת הבית יהודה: מכיוון שחיוב תלמוד תורה שונה משאר מצוות שיש לבזבז עליו יותר מחומש, כי היא נשמת חיי האדם, אזי יתכן שהוא הדין ללמד אחרים שזו עיקר התכלית ללמוד וללמד, שאף האשה צריכה לסייע לבעלה בכך.

וכתב החתם סופר (בסוף חידושי למסכת חולין, ונדמ"ח עמ"ס חגיגה דף ג ע"א ד"ה וזה) לבאר את מה שאמר משה רבינו ליתרו "אל נא תעזוב אותנו... והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך" (במדבר י לא) וז"ל: כי עיקר טובתו של אדם להטיב לאחריו וללמד דעת לאחרים וכו' והנה משה רבנו ע"ה חשב אז שיעבור את הירדן ואי היה נכנס לארץ ישראל היה אז עולם התיקון והיו כולם יודעים את ה'. על כן ביקש מיתרו שילך עמם כדי שיהיה להם גר צדק שיוכלו להטיב עמו ללמדו ואורחות ה', וזה שאמר 'והיה מן הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו', ר"ל, אחד המיוחד מהטובות הגדולות שייטיב ה' עמנו הוא שנוכה להטיב לך, כי זולת זה אין חפץ בכל הטובות, עכ"ל. ולכן האשה שזכתה שבעלה שוקד על תלמודו, וכעת יוכל גם ללמד תורה לאחרים, תשכיל להבין שהוא עיקר והתכלית בעבורה, ותסכים לעבור למקום המגורים החדש.

וידוע המעשה מהגר"ח מבריסק זצ"ל (מובא בספר 'זיכרון אש תמיד' עמוד שצ) שבעיר בריסק היה מלמד שיכל ללמד לתלמיד אחד, או לאב או לבנו ושניהם היו צריכים למלמד, ושניהם היו נבונים ומשכילים בשווה, ופסק הגר"ח שהבן קודם לאביו, דאע"ג דהוי שלא כפשוטו הגמרא במסכת קידושין (דף כט ע"ב) והרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (פ"א ה"ד) שדווקא אם הבן נבון ומשכיל הבן קודם, מכל מקום ידע הגר"ח את מגבלות ותכונות האב במסירת התורה, שאם האב ילמד אצל המלמד הוא ילמד רק בעצמו ולא יהיה לו היכולת למסור לבנו, אבל אם הבן ילמד הוא ימסור את התורה לדורות הבאים, ולכן פסק שהבן קודם כי האב יכול רק ללמוד ואילו הבן יכול ללמוד וללמד, כי עיקר חיוב לימוד התורה הוא ללמד, כמו שמדויק לשון הרמב"ם (שם) "... ואע"פ שבנו קודם לא יבטל הוא, שכשם שמצווה עליו ללמד את בנו כך הוא מצווה ללמד עצמו". דייקה 'מצוה ללמד עצמו' ולא כתב מצוה ללמוד בעצמו, ללמדנו שעיקר החיוב בלימוד התורה הוא ה'ללמד' וכיון שחלק זה שייך בבן ולא באב, לכן הבן קודם לאביו, ע"כ.

וכן מבואר לכאורה בספר המצוות להרמב"ם (מצוה יא) וז"ל: "שצונו ללמוד תורה וללמדה וזהו הנקרא תלמוד תורה, והוא אמרו ושיננתם לבניך וכתוב בספרי לבניך אלו התלמידים, ושם נאמר ושיננתם שיהיו דברי תורה מחודדים בתוך פיך כשאדם שואלך דבר לא תהא מגמגם לו אלא אמור לו מיד", עכ"ל. הרי שכלל שני דברים אלו 'ללמוד וללמד' במצווה אחת, מפני שפסוק זה שבא לחייב את האדם ללמד תורה לאחרים מחייבו גם ללמוד בעצמו כדי שיוכל ללמד לאחרים. (חש"ח יומא לה ע"א)

2. אדם שיש לו כסף או לבגד מיוחד לכבוד שבת ולחג או לייין לקידוש האם עדיף שיקנה בגד חדש?

איתא בגמרא במסכת יומא (דף כ"ג ע"ב): תנא דבי רבי ישמעאל, לימדך תורה דרך ארץ, בגדים שבישל בהן קדירה לרבו, אל ימזוג בהן כוס לרבו.

ובגמרא במסכת שבת (דף קי"ד ע"א) ילפינן מכאן שיש חיוב מיוחד ללבוש בגדים אחרים בשבת מימות החול דאיתא התם מניין לשנוי בגדים מן התורה, שנאמר "ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים", ותנא דבי רבי ישמעאל, לימדך תורה דרך ארץ, בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו.

והקשו המהרש"א והשפת אמת: וכי בגדי חול מבשל בהם? ואם כן כיצד לומדים מזה שצריך להחליף בגדים אחרים לכבוד שבת?

המהרש"א מבאר: לעניין שינוי בגדי שבת מייתי לה דהכי נמי בערב שבת בגדים שבישל בהן כדכתיב "את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו" אל ימזוג בהן כוס לרבו דהיינו כסא דקידושא במעלי שבתא.

השפת אמת בגמרא במסכת שבת (דף קי"ד ע"א) מבאר: שיום השבת חשוב לגבי ימות החול כמו מזיגת הכוס לגבי בישול קדירה, ומשום הכי צריך שינוי בגדים בשבת.

והנה רבי יהודה בר יצחק עייאש בספרו שו"ת בית יהודה (אה"ע סימן ח) נשאל בשאלה כעין זו, אודות אדם שהוא בן תורה שבא מארצות המערב מהעיר פאס לכפר 'בלידה' על דעת להשתקע שם, והיה מלמד תינוקות ודייק גריס וכפאן ללימוד יפה יפה, גם הנהיגם במוסר ודרך ארץ מה שלא באו אנשי כפר עד עתה, כי כבר נשתכחה תורה מהם אין איש בהם בקי לא במקרא ולא במשנה, ועתה באו אגרות מחכמי המערב לאמר שישוּב לביתו כי הניח אשתו יושבת באלמנות חיות והיא אינה רוצה ללכת אחריו, יען כי היא ארץ מולדתה וגם הוא מאנשי עירה ואדעתה דהכי לא נשאה. והבעל התנצל ואמר כי לא מצאה ידו די חיותן אפילו בצמצום אם גר שם, ובמה יספיק פרנסתו ופרנסת ביתו, מה שאין כן בכפר הזה הרי הרגיע ומצא מנוח כדי חייו. ועוד כי הקהל שביבלידה תפסו בו לאמר כי אתה אבינו להרביץ תורה בגבולנו ועת לעשות לה' כתיב, ועתה נראה שורת ההלכה בזה עם מי הדין. והביא את דעות הראשונים וכתב שדעתו כהרבי"ש דבשום ענין לא מהניא טענת המחיה לעניין כפיית האשה, ומסיים "ואחרי כותבי אותתיי אלה שלחתי אחרי ספר חלקת מחוקק ומצאתי לו בסימן עה (ס"ק ט) שכתב שבשעה שישנו בספק אם יהיה לו פרנסה, אף בעל תרומת הדשן מודה דאין כופין, ולא איירי אלא בבריאה שיהיה לו שם פרנסה, ובבריאה גופיה חולק הרבי"ש, עיי"ש. (ויעויין באוצר הפוסקים (סימן עה ס"א ס"ק יח יט) שהובאו בארוכה דעות הפוסקים בנידון הרמ"א).

והנה מסיים הבית יהודה וז"ל: "ובנ"ד יראה הדיין אם טענתו ברורה דצר לו המקום בעיר פא"ס שהיא עירו ועירה אז ודאי דהדין אתו לפי דברי האחרונים, ואף להרבי"ש ודעמיה ז"ל אפשר דיודה בנדון כזה דאית ביה רווחה טובא להקים עולה של תורה בכפר הנזכר ובזולתו לא מצאו ידיהם ורגליהם ועת לעשות לה' כתיב, וראוי להם לשלוח שלוחים אחריה בדברי ריצוי אולי תתעשת להם ותבוא מעצמה בלי כפייה וזה יתקיים בידם", עכ"ל.

והנה לכאורה דבריו צריכים ביאור כיצד חיובי תלמוד תורה משפיעים לנטות הדין לחייב ולשכנע את האשה לוותר על מקום מגוריה ולילך אחר בעלה?

ויתכן לבאר על פי הנאמר בגמרא במסכת יומא (דף לה ע"ב) תנו רבנן עני ועשיר רשע באין לדין, לעני אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר עני הייתי וטרוד במזונותי אומרים לו: כלום עני היית יותר מההלל, שאמרנו עליו על הלל הזקן שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר בטרפעיק, חציו היה נותן לשומר בית המדרש, וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו.

וכתב הכהן הגדול מאחיו מרן החפץ חיים בספרו ליקוטי הלכות (יומא דף יב ע"ב) "והנה מוכח מזה דאפילו מי שהוא עני ביותר... שאינו יכול ללמוד בעצמו ומוכרח לשכור איזה מלמד לזה והוא איש עני שמוכרח להרוויח ממלאכה שעושה בשל אחרים, אף על פי כן צריך לצמצם משכירותו ולחיות בצמצום רב ולשכור אחד שילמדהו תורת ה', ואינו דומה להא דאמרין המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, זהו רק לעניין צדקה ולא לעניין תורה שהוא מחויב לידע אותה והיא חייו לנצח", עכ"ד. וכן העלה החפץ חיים בספרו אהבת חסד (פרק כ אות ד) שללימוד תורה יכול להוציא יותר

בית המדרש "בית" - יוטב
 ע"פ רבי יוסף ב"ר יצחק ז"ל ויצמן
 רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

"ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי"
 אתה שתמיד רצית להנציח את הקרובים לך בצורה מכובדת עכשיו זו ההזדמנות שלך!
 אנו נעריכים להרחבת האדרת ושיפוץ בית המדרש חדר השיעורים עזרת הנשים,
 קניית ספרים נוספים לטובת ציבור הלומדים בכל שעות היממה בבית המדרש.
 וקניית ארון קודש חדש גדול וממוגן לספרי התורה וכל כלי הקודש.
 זו ההזדמנות שלך לקחת חלק בזיכוי הרבים ובכל המהפכה הרוחנית
 בגבעת זאב ולקחת חלק בכל זכויות הלימוד העתידיות.
 ניתן לתרום גם לשיפוץ עזרת הנשים וחדר השיעורים ולזכות בקריאת שם לע"ז/ הצלחה.

לפרטים: הרב יוסף ויצמן: 052-8144488 הרב שמעון נעים: 058-7700681
 ניתן לתרום ולייעץ גם בטלפון מספר: 052-8144488

bit

"ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים" (ו ד).

לקידוש איזה מהם קדים, והרי ידוע שיין לקידוש זה מדרבנן ועשו לו אסמכתא על פסוק של תורה, ואם למלוש לא יהיה אסמכתא של תורה יהיה יין קדים, ואם נמצא לו פסוק של תורה יהיה מלביש קדים משום דאיתא ליה אסמכתא על תקרי קראי פסוק תורה ופסוק נביאים ויקנה לבוש ויקדש על הפת.

עוד מתרץ רבנו יוסף חיים: דמהפסוק של וכבדתו היא אמינה דאם יש לו שני בגדים שהם שווים במראה כמו של חול אסור משום ד"וכבדתו" כתיב ואין זה ניכר בזה כבוד שבת דהרואהו חושב שהוא לובש בגד שלבש בחול, אך מן פסוק זה למדים שצריך דווקא שיחליף בגדיו ואפילו אם הם שווים במראהם וצורתם וחשיבתם יצא ידי חובתו.

3. האם מותר לתת צדקה קודם ברכת התורה? הוכח מפרשת השבוע!

בקריאת שמע של ערבית משום שזהו המצווה הראשונה שאדם עושה כשנעשה גדול, ויש להוסיף על כך שלכאורה מי לא משכחת לה שיעשה מצוה אחרת בלילה כגון לתת צדקה או לבקר חולים, אלא יש לומר שאף שנאמר בגמרא במסכת ברכות (דף טו ע"א) שברכת המצוות הם דרבנן, זה דווקא אם בירך בבוקר ברכת התורה זה פוטר את כל המצוות שבמה שמברכים שנתן לנו את תורתו, הרי כל תרי"ג מצוות בכלל אבל מי שעדיין לא ברך ברכת התורה ברכת המצוות דאורייתא, וראיה לכך מהנאמר בגמרא במסכת בכורות (דף כט ע"א) הנוטל שכר לדון דיניו בטלים, להעיד עדותו בטלה, ולומדים זאת מהפסוק 'ראה למדתי אתכם' מה אני בחנם אף אתם בחנם, וקשה שהפסוק נאמר על לימוד תורה ומנין לומדים שאר מצוות, אלא לומדים מכך שמצווה בכלל תורה, ואם כן גם כאשר מברך על התורה פוטר מדאורייתא את כל המצוות. לאור זאת כתב שכל המצוות שלא תקנו עליהם חז"ל ברכה היינו דווקא הברכות של דרבנן הקילו, אבל קודם ברכת התורה שחייב בברכה מדאורייתא, אפשר שאין לסמוך על טעמים אלו כיון שאז חיוב ברכת המצוות דאורייתא, ולכן כתב שמי שנעשה בר מצוה, וצריך ליתן צדקה, יתננה לאחר ברכת אהבת עולם שנפטר בברכת התורה.

ולכאורה מחלוקת זו היא קדומה והיא מחלוקת הראשונים, האם ברכת התורה כוללת גם את ברכת המצוות, כמו שהביא מרן הבית יוסף (סימן מז) שהטור כתב שנוסח הברכה היא 'על דברי תורה'.

וכתב הרא"ש בגמרא במסכת ברכות (פ"א סימן יג) ויש מקומות שאומרים לעסוק בדברי תורה, וה"ר יונה בגמרא במסכת ברכות (דף ה ע"ב ד"ה מאי מברך) כתב שבנוסחאות מדויקות מצא על דברי תורה, וכתב האבודרהם (עמוד מג) שנכון לומר על דברי תורה לפי שהוא כולל עסק הלימוד ועשיית המצוות, וכן כתב אבן הירחי המנהיג (הלכות תפלה סימן י) כלומר דאילו הברכה 'לעסוק בדברי תורה' אינו אלא על קריאת התורה, ולי נראה דיש לדחות דאדרבה מהאי טעמא גופיה עדיף טפי לברך לעסוק בדברי תורה שהיא ברכה מיוחדת לקריאת התורה שהוא בא לעסוק בה עכשיו מלברך על דברי תורה שכולל גם כן עשיית המצוות שאינו בא עכשיו לעשותם ולכשיעשה מברך על כל מצוה ברכה המיוחדת לה. ומכל מקום נוסחת הרמב"ם בהלכות תפלה (פ"ז ה"י) היא על דברי תורה.

להלכה כתב מרן השולחן ערוך (שם ס"ה) שמברך על דברי תורה, וכתב המג"א (סק"ג) שבנוסחה אשכנזית מצא לומר לעסוק בדברי תורה, כי על דברי תורה כוללת גם המצוות, וכן כתב המשנ"ב (סק"ח) שהוא המנהג במדינותינו, ולכן כתב שיכול לעשות מצוה קודם ברכת התורה

4. האם בזמן הזה אפשר לקיים מצוות תאכל במקום קדוש?

ובתפארת שלמה (מועדים שבת הגדול) כתב דברים נפלאים שצריך כל אדם לדעת איך וכיצד צריך להתכונן לפני שאוכל מצוה זו"ל: מבוואר שיכין את עצמו קודם פסח לקדש ולטהר את עצמו להיות כלי מוכשר שיבא לתוכו המצה במקום קדוש ואז בחצר אוהל מועד יאכלוה, שיהיה המקום שהוא עתה פה כמו חצר אוהל מועד. וזה מה שכתוב בתרגום יונתן פרשת יתרו על הפסוק ואשא אתכם על כנפי נשרים, כי בשעת עשיית הקרבן פסח במצרים היה העמוד ענן נושא אותם אל הר הבית לעשות שם הקרבן פסח, ואח"כ היה מחזירים למצרים ומשם יצאו למחרת הפסח, כמו כן עתה באכילת מצה בכוונה נכונה בקדושה ובטהרה נתקפל בחינת ארץ ישראל תחתיו ומקומו קדוש בבחינת חצר אוהל מועד. ולפי זה הוא מיישב קושיא נפלאה: דבפרשת בא כתיב והיה כי יביאך אל הארץ כו' ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה דמשמע כי כל המצוות הנוהגות בפסח הם דוקא בביאת

עוד מבאר השפת אמת: יליף מהכא שדבר זה נחשב כבוד בתורה, כפירוש רש"י שהוא דרך כבוד לפני המקום וממילא יש לקיים בזה וכבדתו.

והנה רבנו יוסף חיים זיע"א בספרו בן יהוידע בגמרא במסכת שבת (דף קי"ד) הקשה: מדוע צריך ללמוד מ"ופשט את בגדיו" שצריך להחליף לבגדים מיוחדים לכבוד שבת והרי כבר יליפין בגמרא שם ממה שנאמר "וכבדתו", שלא יהיה מלבושו בשבת כמלבושו של חול.

ומבאר רבנו יוסף חיים זיע"א: כי הפסוק "וכבדתו", הוא מדברי הנביאים, מה שאין כן הפסוק "ופשט את בגדיו שהוא פסוק מן התורה. ונפק"מ להלכה למי שיש לו מעות לקנות בהם בגדי שבת ואין לו לקנות גם יין

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ו 1)

עני העובר בין המתפללים ומבקש צדקה, ואחד המתפללים עומד קודם ברכת התורה, האם ייתן לו צדקה כדי לא להחמיץ המצווה, או שיקש ממנו, שבגמר הסיבוב יחזור אליו כדי שבינתיים יברך ברכת התורה?

בספר סדר היום לבעל החלקת יהושע, כתב שראוי לתת צדקה קודם ברכת התורה, ולכאורה אין בזה חשש של עשיית מצוה קודם ברכת התורה כמו שכתב המשנה ברורה (סימן מז סק"ז) שגם לפוסקים שאסור להרהר בדברי תורה קודם ברכת התורה, מותר לעשות איזה פעולת מצוה קודם ברכת התורה אף על גב שבעת מעשה בוודאי הוא מהרהר בדיון הזה אפילו הכי מותר דכל שאינו מתכוון ללימוד אין צריך ברכה.

והנה בביכורי יעקב (סימן תרמד סק"א) כתב שעדיף ליטול את הלולב קודם התפילה בסוכה משום זריזים מקדימים למצוות, אולם יזהר לנוטלו לאחר ברכת התורה.

וכן כתב ביפה לב (סימן כה אות י) שיש להקדים ברכת התורה קודם להחתת תפילין משני סיבות: א. משום שצריך להקדים ברכת התורה לקיום המצוות כמו שכתב הביכורי יעקב. ב. שתלמוד גדול שמביא לידי מעשה. ולכאורה מבוואר בדבריהם שאין לעשות מצווה קודם שיברך את ברכת התורה, ואין לומר שכוונתו משום הברכה, שהרי ברכות אנו נוהגים לברך גם קודם ברכת התורה, כמו ברכת על נטילת ידיים ואשר יצר.

ובמכתבי תורה לאמרי אמת כתב: שדברי הביכורי יעקב תמוהים מאוד, שהרי מה עניין מצווה לברכת התורה? וכתב להסביר על פי דברי הזוהר (פרשת צו דף כח ע"ב) שאצל בעלי תורה גם המצוות שלהם הם תורה. וז"ל: דעבירה אינה מכבה תורה אבל עבירה מכבה מצוה, וכו' אבל לגבי מארי תורה לית ליה כבייה עולמית וכו' ומצוות דאורייתא דמקיימים לה רבנן תורה איהו לגבייהו.

ובפסקי תשובה (סימן שנג) כתב על פי דברי תיקוני זוהר שמצוות של יום טוב הוי כתורה, יש לומר שארבע מינים שאנן.

והנה בשו"ת ארץ צבי (ח"א סימן טז) הסתפק האם קטן שהגדיל צריך לברך ברכת התורה בלילה מיד כשנעשה בר מצוה?

וכתב שיתכוון לפטור זאת בברכת אהבת עולם. ולכן כתב שלא יברך קודם צאת הכוכבים, וישתדל לברך מיד בצאת הכוכבים כדי שיוכל ללמוד מיד, וכבר כתב בחידושי הר"י שלכן התחיל רבי מסכת ראשונה דברכות

"מצות תאכל במקום קדוש בחצר אוהל מועד" (ו 10).

יש לחקור האם בזמן הזה גם אפשר לקיים מצוה זו או בזמן הזה אי אפשר לקיים מצוה זו.

הנה רבנו החיד"א בספרו כסא דוד (פרשת צו דרוש ז) כתב: שהפסוק בא לרמוז כי גם עתה ליל פסח כבר יצאו הנפשות מכל שערי טומאה והם בני חורין, וזהו מצות תאכל במקום קדוש, בכל פסח שאנו אוכלים מצה אהנו במקום קדוש בני חורין מהסט"א, ולכן אנו מקוים שבחודש ניסן תהיה גאולה העתידה, דזהו הטעם שהנפשות יוצאות מרשות הסט"א, וזהו בחצר אוהל מועד יאכלוה שיבנה בית המקדש במהרה בימינו.

לאדם ע"י שמכין א"ע בהכנה דרבה בתשובה ומעש"ט שיהיה הגוף טהור ומוכן להכניס הקדושה בתוכו ע"י אכילת מצה, וזה מה שאמר הפסוק "מצות תאכל במקום קדוש" בהכנה הראויה אז בחצר אוהל מועד יאכלוהו כמו אכילת קדשים בחצר אוהל מועד.

השפת אמת (שנת תרס"ג ד"ה לחס) ביאר את הטעם למה ציווה הקב"ה לקיים מצות סיפור יציאת מצרים על המצות, כי לכאורה קשה איך אנו מעיזים להשתמש עם אותו הפה אשר בעוונותינו הרבים טימאנו עם דיבורים של לשון הרע ודברים בטלים ח"ו, לאכול בו את המצות שיש בהן קדושה גדולה, ורמוז בהן הרבה שמות הקדושים כמבואר בכתבי האריז"ל. ומתוך: מטעם זה נתן לנו הקב"ה את המצווה של סיפור יציאת מצרים עם ה' מוצאות הפה, כי על ידי סיפור זה אנו מקדשים ומזככים את הפה שיהיה נקי מכל סיג ופגם, ועל ידי זה אנו יכולים אחר כך להשתמש עם הפה כדי לאכול בו את המצה, וזהו שדרשו, "לחם עוני, שעוני עליו דברים הרבה", שאומרים עליהם הלל והגדה של פסח, כדי לקדש את הפה להיות מוכן ומזומן לקיים בה מצות אכילת מצה. "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח".

5. האם ארבעה שצריכים להודות יש להם חיוב מן התורה להביא קרבן תודה?

והנה מדברי רש"י בפסוק משמע לכאורה שיש להם חיוב גמור מן התורה להקריב קרבן תודה.

אבל הפרי מגדים (או"ח א"א רס"י רי"ט) מפקפק על דבריו של רש"י מגמרא מפורשת שמשמע שאין שום חיוב להקריב קרבן תודה: דהנה איתא בגמרא במסכת מנחות (דף פ"ב ע"א) האומר הרי עלי תודה יביא היא ולחמה מן החולין דאין דבר שבחובה בא אלא מן החולין. וקשה מדוע לא אמרו דגם תודה דארבעה הצריכין להודות גם כן לא יביא אלא מן החולין, ומוכח דהנך ארבעה הצריכין להודות לאו דברי תורה הוא. וכן בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סימן פ"ח) כתב וז"ל: לפי הנראה לפי ענין, בוודאי קרבן תודה הוא רשות, ואינו קרבן חובה שיהא מחוייב להביא על הארבעה דברים, דהרי אמרינן בתורת כוהנים בפרשת צו (פרשה ה' בפסוק ויקרא ז' י"ב) ויאם על תודה יקריבנו תודה בא מן המעשר, דכל זמן שלא נדר תודה לא הוי חובה, ודבר שאינו חובה בא מן המעשר. ורק אם נדר תודה בסתם אינו יכול להביא אלא מן החולין.

הגרש"ה וואזנר זצוק"ל בספרו שו"ת שבט הלוי (ח"ג סימן קס"ג) תמה על כל הני פוסקים דלא ראו שיש רש"י מפורש שהביא מחלוקת בזה: דאיתא בגמרא במסכת מנחות (דף ע"ט ע"ב) תודת חובה, וברש"י כ"י שהוא הרש"י האמיתי כידוע כתב שם שני דרכים בלישנא קמא כתב דתודת חובה, היינו באומר הרי עלי כמו שאר נדרים שבאומר הרי עלי נעשה דבר שבחובה כידוע, ובלישנא בתרא כתב רש"י: תודת חובה כגון ארבעה שצריכים להודות מפרש בים וכו' דכתב בהו ואזבחה זבחי תודה בספר תהלים, ובשטמ"ק (שם אות י') הקשה בשם התוס' דלא נהירא דלא אשכחן דליחייב אם לא אמר הרי עלי תודה, וי"ל דגם רש"י בפרשה אזיל לטעמיה בזה דחוב גמור הוא.

6, מדוע קרבן תודה אי אפשר לאכול רק ליום ולילה הרי קשה מאוד לאכול ארבעים חלות ביום?

אלא ליום ולילה אחד בהכרח יקרא רבים ממיודעיו ואחוזת מרעהו לאכול פן יהיה ביום המחרת ללעג ולקלס לבני אדם הרואים אותו שורף כמות גדול מתודת שלמיו ואת אחיו ואוהביו לא קרא. וכן כתב בעמק דבר במקום וז"ל: מטעם זה ריבה הכתוב בלחם ומיעט בזמן אכילת תודה מכל שלמים, היינו כדי שיהיה מרבה רעים לסעודה אחת ביום הקרבה ויהיה ספור הנס לפני רוב אנשים.

האמרי אמת מתוך: שכל הטעם שהתודה נאכלת רק ביום קרבנה משום דתודה באה על נס, ונס בכל יומא איתא, כדאיתא בגמרא במסכת שבת (דף י"ג ע"ב) שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין, ופירש"י אין אנו מספיקין מלעשות יום טוב בכל יום, ואיך יאכל למחר מתודה של היום הלא יכול להיות שלמחר יצטרך להביא תודה אחרת עכ"ל, פירוש דמחר אתה כבר לא יוכל להודות על הנס של אתמול כי מחר יש לך כבר ניסים חדשים כמו שאנו אומרים במודים ועל ניסך שבכל יום עמנו לכן אנו צריכים להודות כל יום מחדש.

הארץ, וזה תמוה הלא המה מצות התלויים בגוף וגם במדבר נצטוו על קרבן פסח, וגם עתה בגלות נוהג חיוב אכילת מצה, ולפי זה ניחא כי גם עתה יכול לבא לאותו בחינת ארץ ישראל במקום שהוא עומד עתה אם הוא אוכל בקדושה בהכנה הראויה, וז"ש בעל הגדה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, כי ענין יציאת מצרים הוא כשאדם יוצא ממאסר היצר ונכנס להקדושה להיות דבוק בבורא ב"ה אשר הוא מלא כל הארץ כבודו לכן ממילא גם המקום הזה הוא כמקום הקדוש.

ובפירוש השני אומר התפארת שלמה: נראה לרמז בזה גודל מעלות אכילת מצה שהוא דומה קצת לאכילת קדשים, כי הנה כל המצות הם נעשים בגופו של האדם מבחוץ, אך מצות אכילת מצה ואכילת קדשים הם נכנסים בגופו של האדם בפנים לכן נקראו קרבנות שמקרבת את האדם ברפואת הנפש בפנימיות כמ"ש והקרב והכרעיים ירחץ במים, וזה מה שאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם כי הם תועלת גדול לקדש את האדם בפנים, כמ"ש וכל קרבי את שם קדשו כמ"ש חז"ל הסיקו בפנים כי נכנס בכל האיברים הפנימים לקדש ולטהר אותם, וגם ענין אכילת מצה הוא נקרא בזוהר הקדוש מיכלא דאסותא, כי הוא רפואת הנפש בפנים והוא ג"כ תועלת

גם עכשיו אין לו
אבל הוא מתבייש לפשוט יד...
בואו ונעזור לו עכשיו
כדי שהוא לא יפשוט את הרגל!
תרום עכשיו לקופת הקהילה מתן בסתר
זה הרבה יותר מעניי עירך - כי זה גם השכן שלך!
לסיוע ותרומות: בנק מרכזית סניף: 821 השבוע: 89099
ניתן לתרום גם בבית / פייבוקס למספר: 052-8144488
bit PayPlus

"אם על תודה יקריבנו" (ז' ב).

וכתב רש"י: אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדברות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכין להודות שכתוב בהן "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה" (תהלים ק"ז), אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין, ואינן נאכלין אלא ליום ולילה.

ויש לחקור האם אותם ארבעה שמבואר בגמרא במסכת ברכות (דף נ"ד ע"ב) שצריכים להודות האם יש להם גם כן חיוב מהתורה להקריב קרבן תודה או דילמא אין שום חיוב להקריב קרבן תודה רק להודות בפה.

"ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר" (ז' טו).

איתא במשנה זבחים (דף נ"ה) קרבן תודה נאכל ליום ולילה.

יש להקשות: מכיוון שקרבן תודה הוא קרבן שלמים כמו שכתוב בפסוק, אי"כ מדוע מיעטה התורה בזמן אכילתה רק ליום ולילה מאי שנא משאר שלמים שאפשר לאכול לשני ימים ולילה, ובפרט שקרבן תודה ריבתה התורה באכילתה שיש עמה ארבעים חלות שקשה לאכול בזמן קצר?

האברבנאל מבאר: שהתורה חייבה בדווקא חייבה לאכול קרבן תודה שהוא קרבן גדול עם ארבעים חלות בזמן מועט, כדי שלא יוכל לאכול לבד ויצטרך להזמין את חבריו וקרוביו ושאלו זה את זה על מה היה תודתו והוא יגיד להם הנסים והנפלאות ושעשה עמו השם וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו, ואלו היו שלמי תודה נאכלים כשאר השלמים לשני ימים ולילה אחד לא היה הבעל מזמין לשום אדם כי לשני ימים ולילה אחד בבית אחד יאכל, אבל בראותו הברש והלחם רב בביתו ושלא יאכל

7. איך מקיימים מצות מצה עם לחמי תודה הרי אסור להכניס מלח במצות כיוון שמחמיץ והוא צריך להכניסו למקדש?

במאירי במסכת פסחים (דף ל"ח ע"א) כתב: יש ראייה מהא דיוצאין בחלות תודה חובת מצה: נגד מי שאוסר ליתן מלח בעיסת הפסח שהרי בזו מלח יש שם ויצא בהם, וכן יש ראייה מכל המנחות שבאות מצה ויש שם מלח ויוצא בהם, אלא שמ"מ נהגו הראשונים בכך וסמך לדבר מה שאמרו בשמועת שלש עורות הן מצה כמשמעה דלא מליח ולא קמיח ולא עפיץ, וכן ממה שהזיהירו בשני של בתרא להרחיק את המלח מכותל חברו מתורת הבלה. וזו של חלות תודה, ושל כל המנחות באות מצה אינה ראייה: שאם אמרו בזריזים ובמקום זריזים לא אמרו באחרים שהרי אף הן נילושות בפורשים מה שאין כן בשל פסח. ועוד: שהמלח שעל גבי מנחה לא היו משימין אותם שם אלא כשהיו מעלין על גבי האשים הקומץ והלבונה כמו שהתבאר במקומו. ויש שבאין באיסור נתינת מלח בעיסת מצה מתורת מצה עשירה ולא משום חמץ ואין הדברים כלום.

וכן בספר כלבו (סימן מ"ח) כתב: צ"ע אי מקריא מצה עשירה משום מלח, ויש מתירים וסמכו על אותה ששנינו חלות תודה ורקיקי נזיר דאמרין עשאן למכור בשוק יוצא בהן ובהנהו ודאי יש מלח משום על "כל קרבנך תקריב מלח" (ויקרא ב' י"ג). והראב"ד הגיה על זה ואומר אמר אברהם לא נאמר כן אלא לזריזים שהיו אופים אותה מיד ע"כ, ועכשיו נהגו שלא לתת שום מלח לא בשל מצוה ולא באחרות ואין ראוי לשנות המנהג.

ולענין הלכה: כתב מרן בשולחן ערוך (או"ח סימן תנ"ה) נוהגים שלא ליתן מלח במצה, ונכון הדבר, וכתב הרמ"א ואפילו בדיעבד יש לאסור.

8. איך יכול להיות שהכהנים משרתי השם שישחטו זבח במחשבת פיגול?

שלימה, ונמצא לפי זה עיקר הקרבת הקרבן הוא, דעל ידי זה יתעורר האדם לחשוב עם נפשו איך שראוי לו להשתעבד למלך מלכי המלכים, מקל וחומר השתעבדות הבהמה אליו. אבל אם אינו עושה החשבון הזה עם נפשו ואינו שב בתשובה, אזי הקרבן אינו כלום והירצה ה' באילים, ורחמיו על כל מעשיו ככתוב בתהלים (קמ"ה ט') והנה כי כן קרבן כזה אינו עולה לרצון, וממילא אין לכהנים לאכול, כי הכהנים אוכלים בזמן שהבעלים מתכפרים, ולא בזמן שאין הבעלים מתכפרים בו כדאמרין בגמרא במסכת פסחים (דף נ"ט ע"ב) אמנם זה דבר התלוי במחשבת הבעלים המקריבים, ואיך יודע הכהן המקריב אותו אם הבעלים חשבו לנפשם כנ"ל, ואם עשו תשובה להכשיר הקרבן אם לאו, והנה לבי אומר לי וברור בעיני דזה היו סיבה מאת ה' החוקר לב ובוחן כליות, האם הבעלים לא שמו אל לבם לכל זה ולא שבו בתשובה כראוי, אז בעל כרחו של הכהן נזרקה במחשבתו בעת הקרבה לחשב לאכול הקרבן ביום השלישי, לגלות דהקרבן פסול ואינו ראוי להקרבה והכהנים לא יאכלוהו, וזה שאמר הפסוק "ואם האכל יאכל מבשר זבח השלמים ביום השלישי" כפירוש רש"י שמחשב לאכול ביום השלישי לא ירצה, ושלא תקשה איך יצויר מחשבת פיגול כזו בכהני ה', על זה אמר המקריב אותו, ר"ל הבעלים לא יחשב לו, כלומר לא עשה החשבון השתעבדות הפחות להנכבד מבהמה לו, וקל וחומר ממנו למלך מלכי המלכים, לכך פיגול יהיה כי מה' הייתה נסיבה לשום זה במחשבת הכהנים, למען לא יאכלוהו ולמזבח לא יעלה.

9. חברה קדישא שיש לפניהם שני מתים, האם צריכים לקבור את הכהן ראשון? הוכח מפרשת השבוע!

כמבואר בירושלמי במסכת ברכות (פ"ג ה"א) והיה צריך לברך ראשון משום וקדשתו, והשיב דהך עובדה הווה לאחר המעשה המבואר בגמרא במסכת מגילה (דף ז ע"ב) קם רבה ושחטיה לרבי זירא, ואף שרבה החייהו מ"מ כבר בטלה מרבי זירא בקדושת כהונה?

והשיב לו הגר"ח ברלין זצ"ל מגמרא מפורשת שלא כדבריו, דאיתא בגמרא במסכת סנהדרין (דף ז ע"ב) מנין לתחיית המתים מן התורה, שנאמר 'ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן'. וכי אהרן לעולם קיים, אלא שעתיד לחיות, וישראל נותנים לו תרומה. הרי מפורש שכהן שמת וחזר וחי, חזר לקדושת כהונתו הראשונה. האם אהרן יצטרך משיחה מחדש

ובספר כרם יעקב (סימן יד) הביא ראייה לדברי האדר"ת מהרמב"ן בהשגות לספר המצוות (שורש ג) שכתב, נאמר בגמרא במסכת יומא (דף ה ע"ב) כיצד הלבישן לאהרן ולבניו בימי המילואים, ותמהו כיצד הלבישן

הנה כתב המרדכי פסחים פרק כל שעה (המתחיל ברמו תקמ"ד) יש ליהרהר שלא למלוח המצות, ובתשובת גאוני לותר כתוב: כל האוכל מצה מלוחה כאילו אוכל חמץ. והביא ראייה לדבר: דמלח אפילו בכותל מוסיף הבל כדאמרין בגמרא במסכת בבא בתרא בפרק לא יחפור (דף מ"ז ע"א) מרחיקים מלח מן הכותל, וגם גבי הטמנה מוסיף הבל כדאמרין בגמרא במסכת שבת (דף מ"ז ע"א) אין טומנים במלח כל שכן בעיסה שמוסיף חום ואין להקל בדבר. ועוד דאמרין בגמרא דמלח דינו כרותח. ועוד דאמרין בגמרא במסכת שבת (דף ע"ט ע"א) ג' עורות הן מצה דלא מליח.

וברא"ש במסכת פסחים (פרק ב' סימן כ"ג) כתב: ובאשכנז נהגו שלא ליתן מלח בעיסת מצה, ויש נותנים טעם למנהג מהא דאמרין בגמרא במסכת שבת (דף ע"ט ע"א) שלש עורות הן מצה דלא מליח, ולאו ראייה היא דעוור שאינו מתוקן כהלכתו קרי ליה מצה כעיסה שלא נגמרה בחימוץ, ויש אומרים משום דמליחה כרותח מידי דהוה אחמי חמה שאין לשין בהם גם הכא נמי המלח מחמם קצת, ויש מביאים ראייה דמלח אינו גורם חימוץ מהכא ותיקא במילחא ומשחא שרי, ולאו ראייה היא דמלח ממהר החימוץ כשנלושה במים אבל אם נילושה במי פירות המלח לבד אינו גורם החימוץ, ויש מביאים ראייה מהא דתנן בגמרא במסכת פסחים (דף ל"ה ע"א) חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן למכור בשוק יוצאים בהן אף על פי שבוודאי יש מלח בהן כדכתיב על כל קרבנך תקריב מלח, וטעות הוא בידם דאין נותנים מלח אלא בדבר הקרב על גבי המזבח כגון אברים ופדרים וקומץ.

"ואם האכל יאכל וגו' ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פיגול יהיה" (ז ח).

ומפרש רש"י (ד"ה ואם) במחשב לאכול בשלישי הכתוב מדבר.

והנה הישמח משה מקשה וז"ל: יש להפליא למה תצא זאת מלפני הכהנים עובדי ה' לשחוט את הזבח על מנת לאכול ביום השלישי דייקא, דאטו ברשיעי עסקינן או מומר להכעיס ח"ו, הלא מסתמא הכהנים המה יראי ה', ואין בודקין מהמזבח ולמעלה כדאמרין בגמרא במסכת פסחים (דף ג' ע"ב).

ומתוך: דהנה כבר עמדו הקדמונים על ענין הקרבנות, דאם אדם חטא בהמה מה חטאה, ותרצו דהעיקר הוא דעל ידי הקרבן ישים החוטא אל לבו ויחשוב בעצמו מה זה שבשביל שחטאתי אני, ישחט תמורתני בעל חי שלא חטאה ואין עול בכפה, ובוודאי אין זה כי אם השתעבד הפחות להנכבד ממנו, כי על ידי זה הותר לי לשחוט הבעל חי תמורתני והייתה נפשה תחת נפשי, הנה מזה יבא החוטא ליקח קל וחומר בעצמו, ומה אם הבעל חי לנגד האדם אשר לא בראו ולא גמלו כל טוב כך, על אחת כמה וכמה איך ראוי להאדם להשתעבד ולהיכנע להנכבד מלך מלכי המלכים הקב"ה שבראו והוציאו מאין ליש וגמלו כל טוב ואיננו מסיר השגחתו ממנו אף רגע, ומזה יבא לחשוב עם קונוה ולקרוע סגור לבו עלי חטאיו אשר עבר ופשעיו אשר גבר, ויתמרמר מאד ויתחרט וישוב בתשובה

"וייקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח ויז על אהרון על בדיו ועל בניו ועל בגדי בניו ויקדש את אהרון את בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו" (ח ל)

איתא בגמרא במסכת גיטין (דף נט ע"ב) "וקדשתו" לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון. ויש להסתפק כאשר עומדים לפני חברה קדישא שני מתים, כהן וישראל, האם יש מצוה לקבור את הכהן לפני הישראל?

יש לדון האם נשאר קדושה לכהנים גם לאחר מיתת הכהן.

והנה נאמר בגמרא במסכת ברכות (דף מו ע"א) שרבי זירא ורבי אבהו ישבו בסעודה, ונחלקו ביניהם מי יברך, האם הבעל הבית או האורח?

והאדר"ת הקשה (הובא בספר הזיכרון למרן בעל פחד יצחק זצ"ל עמוד תרטנ) להגר"ח ברלין ז"ל שלכאורה למה לא יברך רבי זירא שהיה כהן

משיחתן ממנו ומזרעו בשעת המיתה, ויהיו אנשים מחודשים, יצטרכו להתקדש כראשונה, ויהיו המילואים האלה נוהגים בס, עכ"ד הרמב"ן.

כלי שרת שנשבר האם צריך חינוך מחדש

ואם נשברו מתיך אותן ועושה אותן כלי אחר, ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם. הרי כמו שכהן לאחר שקם לתחיה אינו צריך משיחה מחדש, וקדושתו עדיין קיימת, הוא הדין כלי שרת שנתקן מחדש קדושתו קיימת. אך יעויין בחזו"א בגמרא במסכת מנחות (סימן ל סק"ב) שכתב: שכל מה שכתב הרמב"ם שקדושתן לעולם, היינו שיש בו מעילה, אך צריך חינוך מחדש, ולדבריו יתכן שאף כוהנים צריכים משיחה מחדש.

האם נשאר קדושה על הכוהנים לאחר מיתה

לעשות להם קבר מיוחד. כיוצא בזה הביא השי"ך (יו"ד סימן שסב סק"א) שהלבוש והפרישה תמחו על מה שנוהגים עכשיו לעשות לכוהנים ארונות שלמים, דהיינו שעושים מלמטה דף ושוכב על הדף ואומרים טעם משום חשיבות כוהנים הוא, דהרי אדרבה טוב הוא לשכב על העפר. הרי שיש ענין לכבד את הכוהנים במיתתן יותר משאר ישראל.

מי קוברים ראשון

ענין לקבור את הכהן קודם. ואפשר לדחות, שהרי גם לענין קדימה לדין תורה, לא הביא מרן השולחן ערוך (ח"ו"מ סימן טו ס"א) שכהן קודם לישראל.

אין מצוה של וקדשתו לאחר מות הכהן

והגר"ש וואזנר זצוק"ל בספרו שו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן קעח ח) כתב שדווקא בצדקה וכיוצא בזה נאמרו כל הני קדימות, שכהן קודם ללוי, ולוי קודם לישראל, דזה להחיות, על דרך ששינו בגמרא במסכת הוריות (דף יג ע"א) וכל מעלות אלו הם מעלות של חיים להחשיב יותר חיים של זה משל זה, מה שאין כן בנפטר שאין הדיון רק בכבוד הבריות או נוסף לזה כבוד התורה ששייך גם אחרי פטירתו, וע"כ לא מוזכרים רק הקדמות של כבוד התורה, או אשה לאיש מטעם המובא שם, והדברים פשוטים. (חשי"ח סנהדרין צ ע"ב).

מאי דהוה הוה, אלא כיצד מלבישן לעתיד לבא, לעולם הבא נמי כשיבואו אהרן ובניו, ומשה רבינו עמהם נשאל לו. הנה סוברים כי לתחיית המתים יקדשו אהרן ובניו עצמן במילואים, לפי שכבר בטלה

בתורת כוהנים (פרשת צו פרק יח ס"א) נאמר: רבי יהודה אומר יכול יהיו אהרן ובניו צריכים לשמן המשחה לעתיד לבא, תלמוד לומר 'זאת משחת אהרן ומשחת בניו'. ומבואר שלא כדברי הרמב"ן.

והנה במשך חכמה (פרשת צו ח ל) כתב: והנה בכל מילי שווים כוהנים לכלי שרת, והביא דברי התורה כוהנים, שאין כוהנים צריכים משיחה לעתיד לבא, וכן בכלים כתב הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (פ"א הי"ג)

ולכאורה בענייננו אי אמרינן שבמיתת הכהן נפקעת קדושתו, אין ענין לקברו ראשון, אך אי אמרינן שלא נפקעת קדושתו, עדיין יש לעיין אם צריך לקברו ראשון. והנה בשו"ת הריב"ש (סימן קכד) נשאל אם צריך לעשות בית הקברות מיוחד לכוהנים, וכתב ואם מפני מעלת הכהונה, שיהיו להם קברות מיוחדים, זה לא שמענו. על כל פנים משמע דסבירא ליה שיש עדיין קדושה על הכוהנים בשעת מיתתו, אלא שאין צריך

אלא שמרן בשולחן ערוך (יו"ד סימן שד ס"א) כתב עיר שיש בה שני מתים, מוציאים מי שמת ראשון ואחר כך מוציאים השני. חכם ותלמיד חכם, מוציאים החכם, תלמיד חכם ועם הארץ, מוציאים תלמיד חכם, עכ"ד. וכיון שלא הזכיר שכהן וישראל כהן קודם, לכאורה משמע שאין

והנה בשו"ת שבט הקהתי (ח"א סימן שכב) הביא שר' שלמה איגר דן בתשובותיו כאשר יש אבל כהן, האם יש לו זכות קדימה בקדיש, משום כבודו של הכהן הנפטר, וכתב שלא מצינו שום ריבוי, שיש לכבד כהן לאחר מותו. דרק בחייו יש עשה של וקדשתו.

ונראה שבענייננו אין צריך לכבד כהן לאחר מותו, והטעם הוא דהנה הפרי מגדים (סימן קלה משבצות זהב סק"ד) מסתפק: האם יש לכבד כהן בעל מום, וצדדי הספק כיון שאינו ראוי לעבודה אין מצוה לקדשו, או שמא כיון שראוי לאכילת קדשים, צריך גם לקדשו, יעו"ש. וא"כ הכא בכהן שמת, שאינו ראוי אפילו לאכילת קדשים, לכו"ע אין מצוה לקדשו, ולכן אין צריך להקדימו.

10. כהן שמת וחזר לתחיה על ידי נביא, האם חוזר לקדושת כהונתו, או שמא פקע ממנו קדושת הכהונה? הוכח מפרשת השבוע!

כשיבואו אהרן ובניו, ומשה רבינו עמהם נשאל לו. הנה סוברים כי לתחיית המתים יקדשו אהרן ובניו עצמן במילואים, לפי שכבר בטלה משיחתן ממנו ומזרעו בשעת המיתה, ויהיו אנשים מחודשים, יצטרכו להתקדש כראשונה, ויהיו המילואים האלה נוהגים בס, עכ"ד הרמב"ן.

ולכאורה דין זה צריך תלמוד, שכתב הבאר היטב (אהע"ז סימן יז סק"א) בשם התרומת הדשן (פסקים סימן קב) שאשת אליהו הנביא ורבי יהושע בן לוי מותרת להינשא, ונפקא מינה לדורות אם יזכה אחד כמו הם. עוד כתב הבאר היטב אם מתה אשה אחת תחת בעלה, מיתה ודאית, ושוב חיתה על ידי נביא, כמו אליהו לבר הצרפית, ואלישע לבן השונמית, לא פקעה זיקת הבעל מעליה, ואינה יכולה להינשא לאחר, ויש סעד לזה מעובדא דאשת ר' חנינה בן חכנאי. עיי"ש. כלומר דאמרינן בגמרא במסכת כתובות (דף סב ע"ב) דרבי חנינה בן חכנאי נשאר בבית המדרש שנים עשרה שנה, וכשבא לביתו בפתע פתאום וראתה אותו פרוח נשמתה ופג לבה ומתה, וביקש עליה רחמים וקמה לתחיה, וחזינן דלא עבד בה שוב קידושין, ושי"מ דכל שהבעל נשאר חי והאישה מתה וקמה לתחיה לא פקעו הקידושין הראשונים ממנה ואין צריך שוב לחזור ולקדשה.

כיוצא בזה כתב בפתחי תשובה (שם סק"א) בשם הברכי יוסף לגבי בעל שמת היום מיתה ודאית, ולמחר חיה, כההיא דאמרו בגמרא במסכת מגילה (דף ז ע"ב) ברבה ור' זירא שישבו בסעודת פורים ואגב ביסומי בפורייה קם רבה ושחטיה לר' זירא למחר בעי רחמיה עליה ואחיייה, אי כשמת ר' זירא הותרה אשתו לשוק, וכי חיה למחר היה צריך לחזור ולקדשה, או דילמא הא דמיתת הבעל מתרת דווקא כשנשאר מת, אבל כשלא נקבר וחי, על ידי נביא, או חסיד איגלאי מלתא דאותה מיתה לא

נאמר בגמרא במסכת ברכות (דף מו ע"א) רבי זירא חלש, על לגביה רבי אבהו, קביל עליה אי מטפח קטינה הריך שקי עבידנא יומא טבא לרבנן, אתפח עבד סעודתה לכולהו רבנן, כי מטא למשרי אמר ליה רבי אבהו לרבי זירא לישר לן מר, אמר ליה לא סבר לה מר להא דרבי יוחנן דאמר בעל הבית בוצע, שרא להו כי מטא לברוכי, אמר ליה רבי אבהו לרבי זירא נברין לן מר, אמר ליה לא סבר לה מר להא דרב הונא דמן בבל, דאמר בוצע מברך, ואיהו כמאן סבירה ליה, כי הא דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, בעל הבית בוצע ואורח מברך.

בספר הזיכרון למרן הרג"י הוטנר זצוק"ל בעל הפחד יצחק זצ"ל (עמוד תרנט) הביאו שהגאון האדרי"ת כתב אל הגר"ח ברלין ז"ל שלכאורה יש להקשות על דברי הגמרא, למה לא בירך רבי זירא שהיה כהן כמבואר בירושלמי במסכת ברכות (פ"ג ה"א) והרי היה צריך לברך ראשון משום וקדשתו, והשיב דהך עובדה הוה לאחר המעשה המבואר בגמרא במסכת מגילה (דף ז ע"ב) קם רבה ושחטיה לרבי זירא, ואף שרבה החייהו מ"מ כבר בטלה מרבי זירא קדושת כהונה. והשיב לו הגר"ח ברלין זצ"ל שהוא גמרא מפורשת שלא כדבריו, דאיתא בגמרא במסכת סנהדרין (דף צ ע"ב) מנין לתחיית המתים מן התורה, שנאמר: 'ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן'. וכי אהרן לעולם קיים, אלא שעתיד לחיות, וישראל נותנים לו תרומה. הרי מפורש שכהן שמת וחזר וחי, חזר לקדושת כהונתו הראשונה.

ובספר כרם יעקב (סימן יד) הביא ראייה לדברי האדרי"ת מהרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות (שורש ג) שכתב: נאמר בגמרא במסכת יומא (דף ה ע"ב) כיצד הלבישן לאהרן ולבניו בימי המילואים, ותמהו כיצד הלבישן מאי דהוה הוה, אלא כיצד מלבישן לעתיד לבא, לעולם הבא נמי

כדאייתא להדיה בגמרא במסכת עירובין (דף מג ע"ב) דאפילו תחומים דרבנן מנתר להו.

ובשו"ת חתם סופר (ח"ו סימן צח) אבל האמת יורה דרכו כי מעולם לא עלה אליהו בגופו למעלה מיו"ד טפחים, אך נפרדה נשמתו מגופו שם, והנשמה עולה ומשמש למעלה בין מלאכי שרת, וביום הבשורה במהרה בימינו תתלבש נשמתו בגוף הקדוש הלו, ואז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל והוא מוסמך מרבו אחיה השילוני, או ממרע"ה אם הוא פנחס, והוא יסמוך את חכמי ישראל, ואז יש לו דין ככל בני ישראל, וכן בכל פעם שמתגלה ומתראה בעוה"ז מלובש בגופו הו"ד, אך כשמתגלה בנשמתו כמו ביום המילה אז איננו מחויב במצות במתים חפשי כתיב, וכשמתגלה על אופן זה הרי הוא מלאך, אעפ"י שלומד תורה ומגלה דינים אין לקבוע הלכה עפ"י דבריו, דה"ל רק כמו חלום ורוח נבואה, ואין משגיחים בבת קול, אך כשמתגלה בלבוש גופו הרי הוא מגדולי חכמי ישראל, ותשבי יתרץ קל וחומר ואיבעיה ואליו תשמעון כי מי כמוהו מורה, וכשראהו רבה בר אבוב בבית הקברות של גוים, וא"ל לאו כהן מר, אז נתגלה בלבוש גופו בנשמה בלא גוף לא שייך לשאול לא כהן מר.

ולכאורה מדברי התרומת הדשן והחתם סופר, מבואר שלאליהו אף שיש לו דין מת, ובמתים חפשי, מכל מקום לענין כהונה נשאר עליו דין כהן, ולא פקעה ממנו קדושת כהונה, ואסור לו להיטמא למתים.

11. מת שקם לתחיה האם יורש את אביו? הוכח מפרשת השבוע!

נפשך אם אותו עובדה שברכו רב חייה בר אבא היה לפני שחי ע"י ר' יוחנן, אם כן לא נתקיימה ברכת רב חייה בר אבא, ואי אותו עובדה שברכו רב חייה בר אבא היה אחי"כ א"כ את"ל דאין לו קורבת משפחה אינו כהן ואינו מדבית עלי ככל, אע"כ דבתר שחי הוא גברא הקודם.

והוסיף בענין זה בשם אביו בעל הקהילות יעקב זצ"ל שאמר שזה מוכח גם כן מהא דמבואר בגמרא במסכת סנהדרין (דף צ ע"ב) מנין לתחיית המתים מהתורה, שנאמר: 'ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן והיינו שזה יתקיים לעתיד לבוא, ואי ס"ד דמחשב גברא אחרינא היכי מתקיים הא קרא משתעי באהרן הכהן שהיה אז, אלא ע"כ דאותו גברא הוא הוא, וכמו שנתבאר. ועיין ברמב"ן בספר המצות (שורש ג) שכתב דאהרן ובניו לעתיד יצטרכו משיחה חדשה לכהונה שהרי הם אנשים חדשים ואינם כוהנים, והוכיח כן מהסוגיה במסכת יומא (דף ה ע"ב) ועיין בתורת כוהנים (פרשת צו פ"ח) דאייתא בהדיא דאהרן לא יצטרך משיחה לעתיד לבא, עכ"ל.

ולכאורה יש לומר, שכל מה שדברו הפוסקים אם יצטרך קידושין מחדש, או שהוא אחר, היינו דווקא בדברים שהמיתה מפקיעה, אבל לענין ירושה, שהמיתה אינה מפקיעה את הירושה, שהרי אמרינן בגמרא במסכת בבא בתרה (דף קטו ע"א) שהאב יורש את בנו בקבר, אם כן כ"ש אם קם לתחיה באותו גוף שהוא עדיין יורשו. (חש"ח ב"מ קיד ע"א).

12. מדוע בחזרת הש"ץ הברכה היחידה שאי אפשר לצאת מהחזן זה מודים?

באבודרהם כתב טעם נפלא לזה: שאין דרך העבד להודות לרבו ולומר לו אדוני אתה על ידי שליח, אלא כל אדם צריך לקבל בפיו עול מלכות שמים, ואם קבל על ידי שליח אינה קבלה גמורה אבל בשאר התפלה שהוא בקשה יכול לתבוע צרכו על ידי שליח.

ולפי זה אפשר להבין שיטת הפוסקים דלא מהני שומע כעונה בסיפור יציאת מצרים, שבהודאה לא מהני שליחות וצריך לבד להודות.

הייתה כמו כל אדם, לא פקעי קידושי קמא, ולא תפסי בה קידושי איניש דעלמא.

והביא לזה ראה מדברי הירושלמי במסכת גיטין (פ"ה ה"ג) דאייתא התם גבי הנותן גט לאשה ומתנה מעכשיו אם לא באתי עד י"ב חודש הרי זה גט, ואמרינן דאם מת בתוך הזמן מהו שתהא מותרת להינשא, ר' יוסי אמר אסורה להינשא אני אומר נעשו לו ניסים וחיה. ואף שהפוסקים לא חיישינן כלל לירושלמי, מכל מקום למדנו מהירושלמי דאם אחר שמת נעשו ניסים וחי אכתי אגידה ביה אשתו זאת, ולא מהניא לה מה שמת ודאי כיון שלבסוף חי, עכ"ל.

והנה אמרינן בגמרא במסכת בבא מציעא (דף קיד ע"ב) דאשכחיה רבה בר אבוב לאליהו דקאי בבית הקברות של נכרים, אמר ליה ולא כהן הוא מר. הרי שלפי דברי האדר"ת יצא שאליהו שאשתו מותרת בנישואין ואם יבא לביתו, יצטרך קידושין שניים, נשאר כהן, ורבי זירא שקם לתחיה ואין צריך קידושין שניים, הרי הוא אינו כהן. והנה התרומת הדשן כשנשאל אם אליהו הנביא, או אשת רבי יהושע בן לוי יכולים להינשא לאיש אחר, רצה השואל להביא ראיה, מההוא עובדה דקאי אליהו בבית הקברות, משמע קצת לאיסור. והשיב לו התרומת הדשן, דכתיב אשת רעהו ולא אשת מלאך, שכוון רוחני ולא גופני. ומה שהבאת ראיה ממה שעמד בבית הקברות, דפשיטא דאליהו ז"ל שמר כל התורה כולה,

בספר שיח השדה (קונטרס הליקוטס סימן ד) דן בשאלה כעין זו, וכתב שיש ללמוד דבר זה מדכתיב בירמיה (פרק לב) שאמר חנמאל בן שלום לירמיה שהיה בן דודו, כי לך משפט הירושה ולך הגאולה לקנות, והיינו מדין גאולת קרובים.

ובפרקי דרבי אליעזר (פרק לג) אמרינן יצאו כל ישראל לגמול חסד עם שלום בן תקוה, וראו את הגדוד שבא עליהם, והשליכו את האיש בקבר אלישע, והלך האיש ונגע בעצמות אלישע וחי, ואח"כ הוליד חנמאל בן שלום, ע"ש, ואי ס"ד דשלום אחר שחי אינו מתייחס לתקווה א"כ חלקיה אבי ירמיה אינו אחיו, ואין לירמיה דין גאולת קרובים. ועוד יש להוכיח מיונה בן אמתי שמבואר בפרקי דר"א (שם) שהוא בן האישה האלמנה שהחיה אליהו, ומדקרי ליה קרא בן אמתי אלמא דמתייחס לאביו, דכה"ג אמרינן בגמרא במסכת יבמות (דף סד ע"א) דנכרי יש לו יחוס מקרא דבלאדן בן בלאדן, ע"ש, וכן בבן השונמית כתיב קומי שאי את בנך, ובירושלמי (ר"פ החליל) מסיק דיונה משבט אשר, ואמו משבט זבלון ע"ש דמשמע דמתייחס אחר שבטו.

ועוד יש להוכיח כן מירושלמי (פ"ב דר"ה ה"ה) דרב כהנא הווה מאריך טובא בתפלתו לפי שהיה מדבית עלי וברכו רב חייה בר אבא והאריך ימים טובא, והרי רב כהנא מת, ור' יוחנן החיה אותו כדאייתא בגמרא בבא קמא (דף קיז ע"א) וזה היה בנערותו, וכמבואר בירושלמי במסכת ברכות (פ"ב ה"ח), ואת"ל דבתר שחי גברא אחרינא הוא, קשה ממה

בתפילת שחרית ומנחה בכל יום בחזרת השליח ציבור את התפילה מוציא את הציבור בכל הברכות חוץ מברכה אחת שכל אחד אומר אותה לבד ואינו סומך על השליח ציבור שיוציא אותו ידי חובה, וזו היא ברכת מודים.

יש להקשות: מדוע כל הברכות אנו יוצאים מהשליח ציבור ומודים אין אנו יוצאים ממנו.

לאחר עספר שנים של הדפסת והפצת עלון זה בארץ ובחו"ל, עאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות כספיות גדולות, לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם מאוד את כמות הדפסת והפצת העלונים. מעוניין לזכות את הרבים? אתה יכול בשמחה להדפיס עלון זה בשלמותו ולהפיצו באזור מגורך. ניתן לעזור בהוצאת העלון ולהקדיש עלונים לזיכוי הרבים לבריאות אושר נחת זי"ק ולע"נ קרובים וידידים. **הפענויין להיוזם שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים ויכל לפנות לטלפון: 052-814448**
ניתן ולהיות שותף בזיכוי הרבים ולתרומם בביט בטלפון: 052-8144488